

Ekonomická krize IV. - role inflace, devalvace - příčiny a důsledky

Londýn 22.1.2009, 15:41

Ve druhé části mých úvah nad ekonomickou krizí jsem zmiňoval peněžní systém a jeho fungování a tak trochu byla zmíněna problematika inflace – ale skutečně jen okrajově.

Co to vlastně v praxi znamená taková „inflace“? Podstata je v kupní síle všech subjektů v ekonomice. Ta je, dá se říci, klíčová. Když se podaří dostat do ekonomiky o 100 mld. korun více, než v ní původně bylo, tak se zvýší kupní síla obyvatelstva, tím vzroste poptávka a v návaznosti na to firmy reagují růstem cen – inflací. Ten, kdo získal nových 100 mld. korun jako první, tak nakoupil služby a produkty za staré ceny. Postupem času, se ale tyto peníze prodírají ekonomikou, až je získá někdo poslední v řadě. Zvýšení množství peněz vyvolá nárůst cen, ale než se nové peníze rozplynou v ekonomice, tak někteří z nás musí platit vyšší ceny dříve, než se u nich projeví nárůst příjmů. Toto přerozdělení bohatství je nespravedlivé, stejně jako všechny současné principy fungování peněžního systému. Inflace je veličina, která je klíčová především ve vztahu kupní síly dané měny uvnitř ekonomiky. Něco jiného je devalvace.

Představme si: V ekonomice obíhá 3000 mld. bankovek a vláda nebo centrální banka do ekonomiky vloží nových 100 mld., které jsou vytvořeny z dluhu pomocí moderního mechanismu peněz. Pokud se s ostatními měnami na světě nic neděje, pak dojde k oslabení měny vůči ostatním měnám, neboť ztratila na hodnotě. Na trhu s měnou se zvýšila nabídka peněz, a pokud by měla nastat ekonomická rovnováha, pak musí její hodnota klesat, což je devalvace měny vůči ostatním měnám. Vliv na poptávku po měně ale může mít úroková sazba. Pokud se s nárůstem množství peněz zvýší i úroková sazba, můžeme tím devalvací předejít. Měna, která je úročená vyšší sazbou než ty ostatní, je také více žádaná, protože vklady v této měně vykazují vyšší výnosnost.

Úrokové sazby však mají zpětně vliv na inflaci. Inflaci respektive deflaci ovlivňuje „ochota lidí spořit“ Pokud spotřebitelé více šetří, nemají ochotu tolik utrácet, tak převis nabídky způsobí pokles cen – deflaci. Naopak pokud se jim nevyplatí šetřit, tak více utrácí, což se projeví na nárůstu poptávky a v důsledku toho i inflace. Pokud je úroková sazba nízká (podobně jak tomu bylo v posledních letech) tak lidé využívají hojně hypotéky, spotřebitelské úvěry a jsou pak i hlavními tahouny růstu hrubého domácího produktu. Pokud ale dojde k růstu úrokových sazeb, zdraží se hypotéky a úvěry a současně se zvýší výnosové úroky z vkladů. Lidé pak změní chování a méně utrácí a ochotněji spoří.

Zpět k devalvací měny. Toto je veličina, která má svůj hlavní význam spíše ve srovnání s vnějšími ekonomikami. Tak jak inflace se projevuje do zahraničí vývozem, tak i devalvace měny se projevuje směrem dovnitř. Při znehodnocení měny se totiž zlepšuje pozice vývozců na ostatních trzích, neboť jejich produkty jsou pro ostatní země levnější. Naopak je to nevýhodné pro turismus, neboť lidé dané země při zahraniční cestě mají nižší kupní sílu.

Devalvace, respektive revalvace se tak mohou promítat do inflace dané země u výrobků dovezené z vnějších ekonomik.

Co vlastně způsobuje sjednocování měny? Zažíváme dnes rozšiřování měnové unie EURA, což na jednu stranu chrání jednotlivé země v unii proti negativním (ale i pozitivním) vlivům, které má devalvace/revalvace ale i inflace/deflace z dovozu.

Pokud bychom sjednotili všechny měny na světě v jednu, odpadly by negativa a pozitiva, které plynou při devalvaci nebo naopak revalvaci měny. Lidé by nepociťovali pokles hodnoty měny vůči zahraničí, neboť by nebylo možné s čímkoli srovnat tuto hodnotu. Pak už by jen stačilo ponechat úrokovou sazbu na co nejnižší možné úrovni, což podpoří produkci, poptávku, větší zadlužení, vyšší inflaci. Ta tu bohužel nadále zůstane a bude strašit lidstvo po dobu, co budou existovat peníze tvořené z dluhu. V takovém prostředí je vlastně i inflační spirála nevyhnutelná.

Pro centrální banky je jednotná měna výhodnější především proto, že se sníží množství faktorů, které mohou ovlivňovat inflaci a tím se zjednoduší směřování inflace a také ji bude možné snáze predikovat.

Jak ale předejít znehodnocení měny??

Ekonomové popisují inflaci svým způsobem v zákonu nabídky a poptávky – čím vyšší poptávka, tím vyšší ceny. Ale co je tou skutečnou kořenovou příčinou inflace? Kromě toho, že můžeme mít inflaci na straně nabídky, která je způsobena růstem cen zdrojů (kvůli jejich nedostatku a vyčerpateľnosti – hlavně ropa, plyn, uhlí), tak existuje výše popisovaná inflace na straně poptávky.

Co to vlastně znamená, že je cena na straně poptávky?

Firma na trh dodá 500 výrobků, po kterých se slehne zem. Co udělá příště? Navýší počet a třeba i cenu, a pokud již nelze navýšit počet, zvýší cenu. A cenu bude tak dlouho zvyšovat, dokud budou spotřebitelé ochotni za produkt platit stále více. Pokud je o produkt zájem, tak proč z toho nevytěžit maximum. A jsme u kořene problému. Je to pouze a jen lidská „chamtivost“, v obchodní řeči je to „maximalizace obchodního obrátu“ v ekonomické řeči „maximalizace zisku“.

Tato vlastnost je součástí lidské podstaty a principu.

Jak by ale vypadala ekonomika, kde by neexistovala možnost navyšovat ceny v návaznosti na poptávku ale jen v návaznosti na růst cen výrobních faktorů (což je svým způsobem centrálně plánovaná ekonomika)? V takové ekonomice by bylo možné vkládat nové peníze, aniž by měly inflační charakter. Pokud by tyto peníze nebyly vkládány, nerostly by mzdy a ani hrubý domácí produkt.

Současný princip peněžního systému způsobuje přerozdělování peněz od chudých k bohatým, a tím se prohlubují společensko-ekonomické rozdíly. I když lidé na svých mzdách průběžně získávají více, velké společnosti tyto peníze dostanou tak či tak zpět prodejem svých produktů. V rámci konkurenčního boje pak dojde k bankrotu těch nejslabších, ti svým způsobem zaplatí to bohatství nejbohatších. Platí zde pravidlo, že někdo musí vítězit a někdo zase prohrávat.

V dnešním světě se tomu říká tržní ekonomika, kapitalismus, ale existovala by možnost jiného systému, kde by tyto problémy neexistovaly? To, co mne napadá je vlastně tím největším hříchem liberálního ekonomů – je tím částečně centrálně řízená ekonomika anebo ekonomika bez peněz. Prostě jedno nereálnější než druhé.

Ing. Jiří Rotschedl

